

Комунальний заклад вищої освіти
«Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради

HEALTH & EDUCATION

Випуск 4

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Купрінєнко О. В., Тимрук-Скоропад К. А.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В РЕАБІЛІТАЦІЇ КУРСАНТІВ
ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З МЕДІАЛЬНИМ
ВЕЛИКОГОМІЛКОВИМ СТРЕС-СИНДРОМОМ.....102

Мальцева О. Б., Самойленко С. М., Дідо Ю. В.
ОСОБЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИК ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ЗА ПСИХОЕМОЦІЙНИХ
ПОРУШЕНЬ У ХВОРИХ НА ОСТЕОХОНДРОЗ ПОПЕРЕКОВО-КРИЖОВОГО ВІДДІЛУ
ХРЕБТА І МІОФАСЦІАЛЬНИЙ БОЛЬОВИЙ СИНДРОМ.....114

Маркович О. В., Прокопчук В. Ю., Рижковський В. О., Демчук К. М., Войтович Л. О.
ПРИНЦИПИ ГІДРОКІНЕЗОТЕРАПІЇ ПІСЛЯ ПЛАСТИЧНО-РЕКОНСТРУКТИВНОГО
ВІДНОВЛЕННЯ ПЕРЕДНЬОЇ ХРЕСТОПОДІБНОЇ ЗВ'ЯЗКИ КОЛІННОГО СУГЛОБА.....120

Штоковецька Н. Я.
ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ДІТЕЙ ІЗ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ.....127

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Малюгіна О. О., Смойловська Г. П., Хортецька Т. В.
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАРМАЦЕВТА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ:
СПОЖИВЧИЙ ДОСВІД, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....132

Марків І. М., Островський М. М., Геращенко С. Б., Кулинич Г. Б., Макулович М. І.
УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНИХ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»
НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ
ЗАВДЯКИ ЕФЕКТИВНОМУ ЗВОТНОМУ ЗВ'ЯЗКУ.....139

Романишина Л. М., Лисиця Д. Л., Демянчук М. Р.
ФОРМУВАННЯ НАВИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ.....143

Филипюк Д. О.
СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН
З АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ.....149

Чекан О. І., Попович Н. Ф., Марценюк В. А.
АНАЛІЗ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ПЛАНІВ ЩОДО РОЗВИТКУ
ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ЗДО
ЗАСОБАМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 154

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 615.15-043.86-027.561“364”

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2024.4.17>

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАРМАЦЕВТА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: СПОЖИВЧИЙ ДОСВІД, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Малюгіна Олена Олександрівна,

кандидат фармацевтичних наук

доцент ЗВО кафедри управління і економіки фармації та фармацевтичної технології

Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

ORCID: 0000-0002-4909-4250

Смойловська Галина Павлівна,

кандидат фармацевтичних наук, доцент,

доцент ЗВО кафедри управління і економіки фармації та фармацевтичної технології

Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

ORCID: 0000-0002-6272-2012

Хортецька Тая Володимирівна,

кандидат фармацевтичних наук, доцент,

доцент ЗВО кафедри управління і економіки фармації та фармацевтичної технології

Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

ORCID: 0000-0001-7344-5295

Виклики, що постають перед фармацевтичною галуззю, вимагають високої кваліфікації фармацевтичних фахівців та постійного їх професійного розвитку. Післядипломна освіта та заходи безперервного професійного розвитку відіграють важливу роль у підвищенні компетенцій фармацевтів. Запорукою довгострокових відносин здобувачів освіти та провайдерів освітніх послуг є гарний споживчий досвід, отриманий здобувачем. Під час воєнного стану освіта не тільки надає знання і слугує розвитку особистості, але їй відводиться роль знаряддя психологічного і соціального захисту. Однак сама система освіти є вразливою до деструктивних впливів збройного конфлікту. Руйнується інфраструктура, страждають учасники освітнього процесу, виникають переешкоди в доступі до освіти. Тому в умовах воєнного стану дослідження та врахування споживчого досвіду, який отримує фахівець у ході післядипломної освіти та проходження заходів безперервного професійного розвитку, набуває особливого значення. Набутий досвід дозволяє вдосконалювати формат навчання, зокрема завдяки покращенню методичної та технічної підтримки.

Метою статті є аналіз споживчого досвіду фармацевтів-фахівців під час проходження заходів підвищення кваліфікації та безперервного професійного розвитку в умовах воєнного стану і визначення перспективних напрямів удосконалення формату заходів.

Для встановлення споживчого досвіду слухачів заходів безперервного професійного розвитку спеціальності «Фармація» шляхом анкетування визначали їх враження від курсу та його окремих елементів, очікування та проблеми, з якими вони стикалися.

Результати анкетування фармацевтів, які проходили навчання в межах заходів післядипломної освіти і безперервного професійного розвитку у 2022–2024 роках, показують, що більшість слухачів позитивно оцінюють якість навчання. Високу оцінку отримали онлайн-лекції та тестування з автоматичною перевіркою. Однак зазначено проблеми з доступом до матеріалів через технічні переешкоди. Основним пріоритетом для слухачів є доступність інформації та можливість навчання без відриву від роботи.

***Ключові слова:** фармацевти, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, споживчий досвід, воєнний стан.*

Olena Maliuhina, Galina Smoilovska, Taya Khortetska. The professional development of pharmacist during martial law: consumer experience, challenges, and prospects

The challenges facing the pharmaceutical industry require high qualification of pharmaceutical specialists and their continuous professional development. Postgraduate education and continuing professional development activities play an important role in enhancing the competencies of pharmacists. The key to long-term relationships between learners and educational service providers is a positive consumer experience gained by the learner. During martial

law, education not only provides knowledge and fosters personal development but it is also assign the role of a tool for psychological and social protection. However, the education system itself is vulnerable to the destructive effects of the armed conflict. Infrastructure is being destroyed, participants in the educational process are suffering, and obstacles to accessing education are emerging. Therefore, in the context of martial law, the research and consideration of the consumer experience gained by a specialist during postgraduate education and continuing professional development is of particular importance. The experience gained allows us to improve the training format, in particular by improving methodological and technical support.

The aim of this work is to analyse the consumer experience of pharmacists during qualification enhancement and continuous professional development activities during martial law, and to identify promising directions for improving the format of these activities.

In order to establish the consumer experience of the participants of the continuing professional development activities in the specialty "Pharmacy", we determined their impressions of the course and its individual elements, expectations and problems, which they faced through a questionnaire.

The results of a survey of pharmacists who were trained as part of postgraduate education and continuing professional development in 2022–2024 show that the majority of applicants positively assess the quality of training. Online lectures and testing with automatic verification were highly appreciated. However, problems with accessing materials due to technical obstacles were noted. The primary priority for participants is the accessibility of information and the ability to study without taking time off from work.

Key words: pharmacist, postgraduate education, qualification enhancement, consumer experience, martial law.

Вступ. Виклики сучасного суспільства щодо проведення реформ медичної освіти та підвищення вимог ринку праці вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців із ціннісною орієнтацією на потреби суспільства [1, с. 240]. Висока кваліфікація фармацевта, наявність у нього можливостей для розвитку і доступу до сучасних знань, наукових досліджень, обміну досвідом з колегами – запорука якісної фармацевтичної допомоги [2]. На сучасному етапі розвитку фармацевтичної галузі фармацевти безперервно підвищують власну кваліфікацію, вдосконалюють свої компетентності та розвиваються для покращення професійної діяльності [3; 4].

Невід’ємними елементами вдосконалення фармацевта є післядипломна освіта: заходи безперервного професійного розвитку, цикли тематичного вдосконалення, професійне стажування тощо [3; 4; 5]. В Україні найбільш поширеними заходами післядипломної освіти фармацевтів є первинна та вторинна спеціалізації. Первинну спеціалізацію зазвичай проходять одразу після завершення попереднього етапу навчання, а до циклів вторинної звертаються для набуття нової спеціалізації («Клінічна фармація», «Аналітично-контрольна фармація» тощо) або в разі тривалої (більше трьох років) перерви в роботі за фахом [3; 6].

Освіта – це одне з найважливіших соціальних явищ, запорука розвитку особистості, суспільства та держави [1, с. 240, 7, с. 42]. Під час війни освіта набуває особливих функцій, слугуючи не тільки для здобуття знань, але й для психологічного і соціального захисту [7, с. 42–44].

Під час збройних конфліктів перед системою освіти постають складні виклики. Воєнний стан позначається на базових складниках освітньої системи: руйнується інфраструктура та мережа

ЗВО, страждають учасники освітнього процесу, знижуються можливості до навчання [8, с. 129, 9, с. 224–227]. За час повномасштабного вторгнення система фармацевтичної освіти України також зіткнулась із руйнуваннями баз практики, скороченням контингенту здобувачів освіти, проблемами дистанційної та змішаної форм навчання тощо [10, с. 36–39]. Водночас зростає необхідність у підготовлених фахівцях та якісному фармацевтичному забезпеченні населення [11, с. 42].

Запорукою довгострокових відносин між провайдером та споживачем освітніх послуг є гарний споживчий досвід, отриманий під час навчання. Усе частіше вибір освітнього продукту, послуги, провайдера ґрунтується не тільки на об’єктивній якості, але й на власному досвіді, емоціях від споживання, відповідності світогляду [12, с. 31]. Досвід споживача формується за результатами його взаємодії з компанією/брендом у всіх можливих точках контакту та становить добуток вражень та емоцій, які отримує споживач у процесі взаємодії з товаром та послугою, а також постачальником товару та послуги [13, с. 82–83]. Вивчення поведінки споживачів надає провайдеру освітніх послуг, особливо закладам післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку, цінну інформацію для побудови гармонійних відносин між усіма учасниками освітнього процесу, допомагає в орієнтації на споживача послуг. Позитивні емоції та досвід, отримані здобувачами освіти (слухачами), своєю чергою підвищують їх прихильність до навчання та лояльність [14, с. 116–117].

В умовах воєнного стану дослідження та врахування споживчого досвіду, який отримує фахівець у ході післядипломної освіти та проходження заходів безперервного професійного розвитку, набуває особливого значення.

Мета дослідження – аналіз споживчого досвіду фармацевтів-фахівців під час проходження заходів підвищення кваліфікації та безперервного професійного розвитку в умовах воєнного стану і визначення перспективних напрямів удосконалення формату заходів.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі завдання:

- 1) створення анкети відповідно до мети дослідження;
- 2) анкетування фармацевтичних фахівців-слухачів заходів підвищення кваліфікації та безперервного професійного розвитку, що проходили навчання у ЗДМФУ з моменту оголошення воєнного стану;
- 3) опрацювання результатів анкетування.

Методи дослідження. Для визначення споживчого досвіду слухачів заходів безперервного професійного розвитку спеціальності «Фармація» визначали загальне враження слухачів від курсу, задоволеність окремими формами роботи, зручність каналів спілкування та аналіз проблем, з якими стикнулися здобувачі освіти під час навчання. Ураховували також очікування споживача: бажаний формат курсу, важливі аспекти навчання, незадоволені очікування.

Отримання інформації здійснювали шляхом анкетування слухачів курсів спеціалізації, тематичного вдосконалення та передатестаційних циклів (2021/2022 н. р.) фармацевтів (провізорів) у період 02.2022–06.2024. Анкету надавали в передостанній день заходу, коли переважна більшість здобувачів уже завершили виконання навчальних завдань та мали можливість оцінити результати навчання та його переваги і недоліки, але при цьому заповнення анкети не відволікало від виконання завдань. Розрахунковий час заповнення анкети становив від 3 до 7 хв.

Анкета складалася з преамбули, змістової частини та соціально-демографічного блоку (паспортної частини). У преамбулі анкети зазначалось, хто проводить анкетування та яка мета опитування. Змістова частина була розділена на два блоки, між якими вміщувались питання соціально-демографічного блоку.

Питання першого блоку змістової частини були розташовані на початку анкети та стосувалися курсу, який відвідав респондент. Ця частина містила як закриті питання з варіантами відповідей або оціночною шкалою, так і відкриті питання, які передбачали коротке висловлювання власної думки респондента.

Другий блок розміщувався після паспортної частини, складався із закритих питань з варіан-

тами відповіді та відкритих питань і мав на меті визначення актуальних для респондента напрямів подальшого розвитку.

Питання соціально-демографічного блоку (паспортної частини) були закритими, з вибором варіанту, але передбачали введення «іншого» варіанту в разі потреби. Питання цього блоку дозволяли встановити такі характеристики респондента, як вік, тип населеного пункту, в якому мешкає та працює респондент, посаду, місце, стаж роботи, вподобання.

Результати анкетування оброблялися за допомогою MS Excel пакету Microsoft 365. Анкетування було цілком анонімним і не передбачало надання особистої інформації. Отримані результати перевірялися на випадкове потрапляння особистої інформації, така інформація видалялася.

Результати та обговорення. Найменшу кількість відповідей на анкету отримано у вересні-грудні 2022 р., найбільшу – протягом січня-червня 2024 р. (рис. 1).

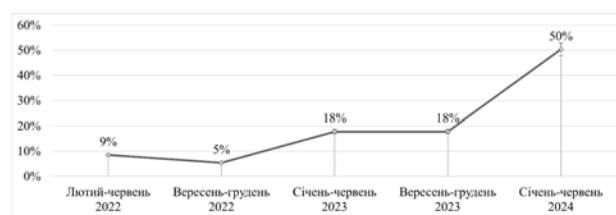

Рис. 1. Динаміка надання відповідей на анкети

Аналіз паспортної частини дозволив створити узагальнений портрет слухача заходів післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фармацевтів ННПО ЗДМФУ за цей період.

Відповідно до результатів анкетування, слухач заходів післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фармацевтів – це особа 31–40 років, що мешкає в місті – обласному або районному центрі (рис. 2).

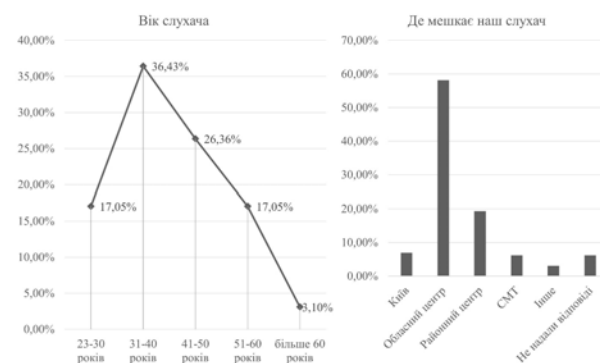

Рис. 2. Паспортна частина: вік та місце проживання

Основний контингент слухачів – фармацевтичні працівники аптек (у т.ч. мережових та лікарняних), що мають стаж роботи за фахом від 5 до 15 років. Молоді фахівці зі стажем роботи менше 5 років були представлені мало (до 8%). Порівняно багато слухачів (18%) мали стаж роботи 25 років і більше. Особи, що працювали на нефармацевтичних посадах або тимчасово не працювали, становили до 8% слухачів (рис. 3).

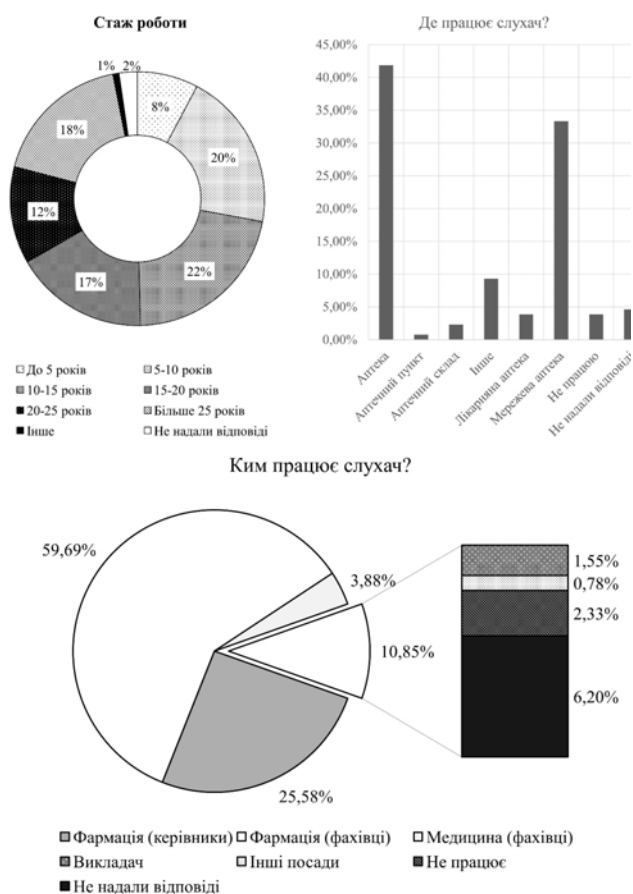

Рис. 3. Паспортна частина: професійні відомості

У ході анкетування споживачам пропонувалось оцінити загальне враження від курсу за шкалою від 1 до 5. Переважна більшість (близько 80%) має цілком позитивне (оцінка 5) або переважно позитивне (оцінка 4) враження від курсу. Незначна кількість здобувачів освіти (близько 1%) не були повністю задоволені курсом та близько 19% – не надали відповіді на запитання з різних причин (рис. 4).

Усі форми отримання інформації та контролю набутих знань, умінь і навичок були високо оцінені здобувачами освіти. Найкращі враження справили онлайн-лекції та інформаційні матеріали, що надавались у вигляді тексту (рис. 5).

Серед засобів контролю найвище оцінено тестування з автоматичним оцінюванням. Водночас доволі високий відсоток слухачів продемон-

стрував незадоволеність текстовим матеріалом до занять (1,55% проти 0,78% для інших форм). Переважно це зумовлено технічними проблемами з боку споживача (відсутність необхідного ПО для відкриття файлу, особливості гаджету тощо).

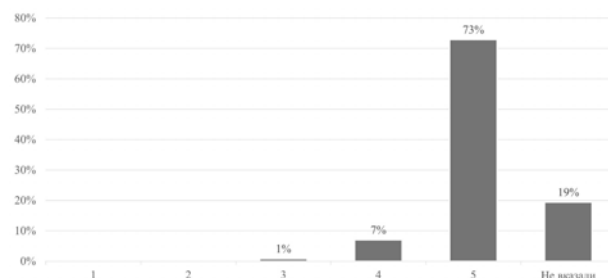

Рис. 4. Задоволеність курсом

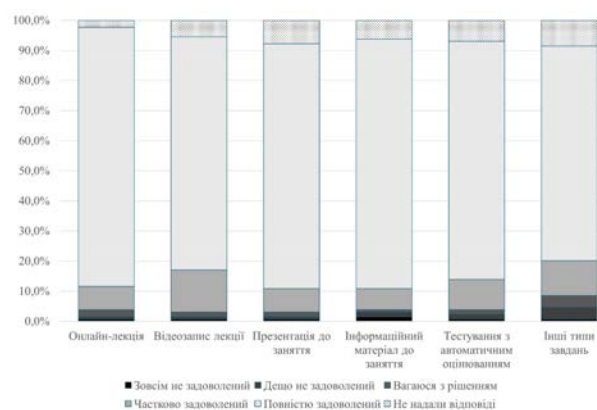
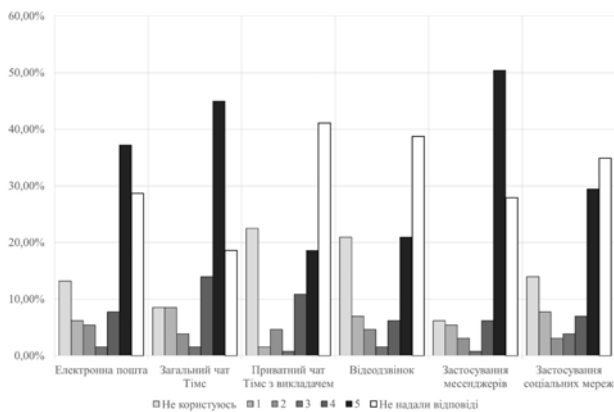

Рис. 5. Задоволеність окремими елементами курсу

Спілкування в житті людини посідає одне з головних місць. Саме в ході комунікації відбувається формування особистості, обмін знаннями, досвідом, інформацією на емоційному, когнітивному, поведінковому рівні [15, с. 7–10]. Під час навчання в дистанційному та змішаному форматі спілкування з викладачем та іншими особами, що навчаються, набуває особливо великого значення, і не останню роль відіграє той спосіб, в який здійснюється зв'язок.

Для здобувачів освіти були доступні такі засоби спілкування, як чат у MS Teams (Тімс) або іншому месенджері (загальний або приватний), відеодзвінок, електронна пошта, зв'язок у соціальних мережах. Серед представлених більшість здобувачів віддали перевагу чатам у месенджерах, загальному чату в Тімс та електронній пошті. Приватний чат Тімс та відеодзвінок майже не використовується. Застосування соціальних мереж також низьке. Для електронної пошти відзначено порівняно високий рівень відповідей «не користуюсь» та «не зручно» (відповіді з оцінкою

1 та 2), тому авторам здається доречним використовувати електронну пошту не як основний, а як додатковий канал спілкування, віддавши перевагу месенджерам та загальному чату MS Teams (рис. 6).

Рис. 6. Форми спілкування з викладачами, яким надають перевагу слухачі заходів підвищення кваліфікації та БПР

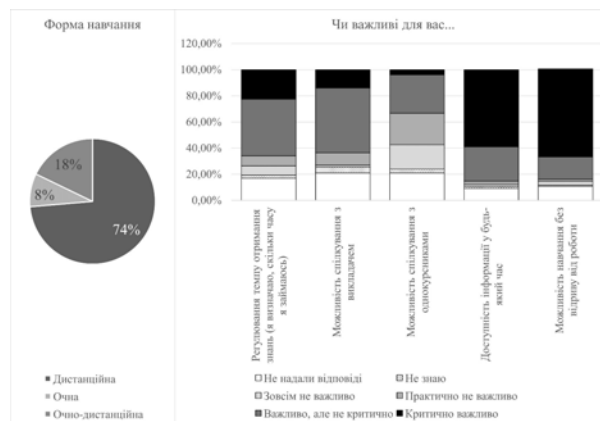
Відповідність отриманої послуги очікуванням споживача відіграє велику роль у створенні споживчого досвіду.

Аналіз очікувань показав, що більшість слухачів (74%) вибирала дистанційне навчання, значно менше було прихильників очно-дистанційної (18%) та очної (8%) форм (рис. 7). Такий розподіл, на думку авторів, зумовлений тим, що більшість здобувачів післядипломної освіти віддає перевагу навчанню без відриву від роботи, для чого дистанційний формат є більш дружнім.

Найважливішими аспектами для слухачів виявилися доступність інформації в будь-який час та можливість навчання без відриву від роботи. Важливими, але не критичними, виявились регулювання темпу навчання та спілкування з викладачем. Вітчизняний здобувач освіти не визначає як важливий аспект спілкування з однокурсниками, хоча, як демонструють практичні спостереження, радо бере участь у такому спілкуванні (але не ініціює його) та має кращі враження за наявності такої можливості.

Дуже важливим є визначення незадоволених очікувань, для чого в структурі анкети використовувались два питання: у першому слухачам пропонувалось указати проблеми, з якими вони зіткнулися в курсі (питання з вибором варіантів), у другому – висловити пропозиції щодо покращення курсу (питання з відкритою відповіддю). Обидва питання розміщувались у першому блоці.

Отримані відповіді були проаналізовані та розділені на три категорії: організаційні, технічні та методичні.

Рис. 7. Очікування щодо організації освітнього процесу

Переважна більшість слухачів (більш ніж 81%) не мала окремих побажань щодо покращення освітнього процесу (відповіді «все добре», «все сподобалось» тощо, а також відсутність відповіді). Водночас 57% слухачів указали, що стикалися з проблемами під час освітнього процесу.

Група очікувань щодо організаційних моментів включала попередню доступність розкладу, доступність матеріалів для неавторизованих користувачів, можливість вибирати час та форму навчання. Пропозиції щодо організаційних моментів висловили близько 8% здобувачів освіти. Близько 5% слухачів зазначали як проблему звантаженість на роботі, близько 2% – вказували на проблеми, зумовлені воєнним станом (повітряні тривоги тощо).

Група технічних очікувань загалом була зосереджена навколо якості зв'язку та пов'язаних із цим проблем. Пропозиції щодо технічних моментів висловили близько 4% слухачів (рис. 8). Водночас указали, що стикалися з технічними проблемами, близько 47% слухачів, серед них до 42% – з проблемами зі зв'язком, а близько 5% – з іншими технічними проблемами.

Очікування споживачів щодо методичного складника були зосереджені на повноті, актуальності та практичній спрямованості інформації. Відзначено запит на збільшення обсягу тем, що розглядаються. Пропозиції щодо методики висловили близько 5% слухачів. Менш ніж 3% вказали на методичні проблеми, пов'язані з недостатністю в наданому інформаційному матеріалі відомостей для розв'язання завдань.

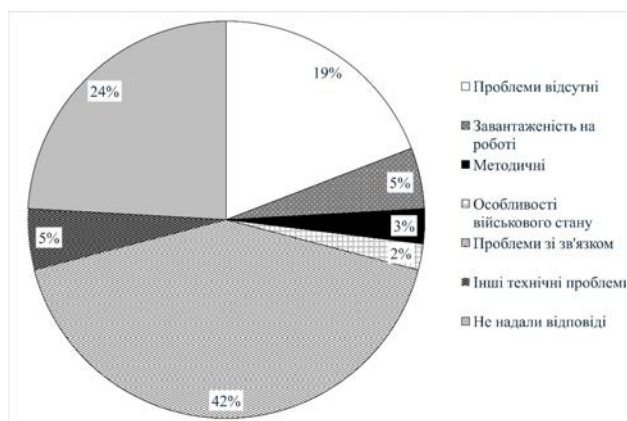

Рис. 8. Проблеми, з якими зіткнулися здобувачі освіти (за весь період)

Таким чином, основні труднощі в навчанні були пов'язані з проблемою зв'язку, яка виражається в низькій якості або перериванні сигналу. Попри те, що ця проблема лежить за межами впливу ЗВО, вона ускладнює отримання здобувачами освіти знань і участь у заняттях. Доцільно запропонувати слухачам матеріали для завантаження, відеозаписи лекцій та занять, доступні

в будь-який час, а також можливість участі в занятті в режимі чату та асинхронної участі, якщо це можливо з огляду на формат заходу. Це дозволить урахувати завантаженість на роботі, повітряні тривоги, відключення електрики тощо. Бажано надавати інформацію в доступних для переважної більшості пристроїв форматах.

Висновки. Проаналізовано споживчий досвід фармацевтів, отриманий під час проходження заходів підвищення кваліфікації та безперервного професійного розвитку. Переважна більшість слухачів отримала цілком позитивний досвід, проходячи заходи, та надала високу оцінку як формам надання інформації та контролю знань, так і способам спілкування з викладачем. Аналіз очікувань споживачів показав, що найбільш актуальною є дистанційна форма освіти без відриву від роботи, з можливістю доступу до матеріалів у будь-який час та регулюванням темпу навчання. Серед проблем та незадоволених очікувань найбільшу вагу займали проблеми зі зв'язком, зумовлені причинами, не пов'язаними з надавачем освітніх послуг. Вага інших незадоволених очікувань була незначною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Технології дистанційного навчання на післядипломному етапі професійного розвитку фахівців фармації. *Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики* / М.О. Авраменко та ін. 2021. Т. 14. № 2. С. 239–244. DOI: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2021.2.233105>
2. Міністерство охорони здоров'я України. Колегія МОЗ обговорила стратегічні напрями розвитку фармацевтичної освіти в Україні. URL: <http://surl.li/ljumks>
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення : 06.10.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 р. № 725. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>
5. Професійний стандарт «Фармацевт» : затв. Наказом Галузевої ради з розробки професійних стандартів та професійних кваліфікацій у фармацевтичній галузі Громадської організації «Об'єднання організацій роботодавців медичної та мікробіологічної промисловості України» від 23.03.2023 р. № 02-23. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/492-do_nakazu_02_23_profstandart_farmacevt.pdf
6. Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями : Наказ МОЗ України від 25.07.2023 р. № 1347. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1362-23#Text07>
7. Костюніна Ю.О. Особливості управління освітою в умовах воєнного стану. *Ефективність державного управління*. 2023. Вип. 74/75. С. 42–46. DOI: <https://doi.org/10.36930/507407>
8. Продан В.І. Освіта в умовах війни та надзвичайних ситуацій: досвід країн та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 78. Ч. 1. С. 126–132. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.20>
9. Погребняк В.П., Дашковська О.В., Мельник О.М. Трансформація системи вищої освіти України в умовах воєнного стану. *Теорія і методика управління освітою*. 2024. Вип. 68. Т. 1. С. 223–228. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.44>
10. Громовик Б.П., Панькевич О.Б. Фармацевтична освіта крізь призму національної безпеки: аналітика в умовах повномасштабної російської агресії. *Фармацевтичний часопис*. 2024. № 1. С. 35–42. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2024.1.14517>
11. Олійник П.В., Чухрай І.Л., Олійник С.П. Фармацевтичне забезпечення населення в умовах воєнного стану: аналіз та перспективи. *Фармацевтичний часопис*. 2022. № 3. С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2022.3.13468>
12. Белова Т.Г., Дунін М.С. Урахування значущості маркетингових трендів під час формування стратегії підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 36. С. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-36-5>

13. Гронь О.В. Споживчий досвід як основа лояльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11. Ч. 2. С. 82–85. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/63.pdf

14. Курбацька Л.М. Методичні підходи до дослідження споживчої поведінки. *Actual tendencies of development science and practice* : Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference (Rome, Italy, October 25-27, 2021). Rome, Italy, 2021. С. 116–118. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8739/1/15.pdf#page=117>

15. Гарькавець С.О., Волченко Л.П. Спілкування в педагогічному процесі : навчальний посібник. Житомир : ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2021. 100 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2620/1/80643182.pdf>

REFERENCES

1. Avramenko, M. O., Tkachenko, N. O., Riabokon, Y. Y., & Bigdan, O. A. (2021). Tekhnolohii dystantsiinoho navchannia na pisladyplomnomu etapi profesiinoho rozvytku fakhivtsiv farmatsii [Distance learning technologies at the postgraduate stage of professional development of pharmacists]. *Current Issues in Pharmacy and Medicine: Science and Practice*, 14(2), 239–244. DOI: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2021.2.233105> [In Ukrainian]

2. Kolehiiia MOZ obhovoryla stratehichni napriamy rozvytku farmatsevychnoi osvity v Ukraini [The Ministry of Health Collegium Discussed Strategic Directions for the Development of Pharmaceutical Education in Ukraine]. *Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy*. Retrieved from <http://surl.li/ljumks> [In Ukrainian].

3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, September 5). Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2027 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine No. 2145-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [In Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperervnoho profesiinoho rozvytku pratsivnykiv sfery okhorony zdorovia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.07.2021 № 725 [On the approval of the regulation on the system of continuous professional development for healthcare workers: Resolution No. 725]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

5. Galuzeva Rada z Rozrobky Profesiinnykh Standartiv ta Profesiinnykh Kvalifikatsii u Farmatsevychnii Haluzi Hromadskoi Orhanizatsii “Obiednannia Orhanizatsii Robotodavtsiv Medychnoi ta Mikrobiolohichnoi Promyslovosti Ukrainy”. (2023). Profesiinyi standart “Farmatsevt”: Nakaz GO “Obiednannia orhanizatsii robotodavtsiv medychnoi ta mikrobiolohichnoi promyslovosti Ukrainy” vid 23.03.2023 № 02-23 [Pharmacist professional standard: Order No. 02-23 dated 23.03.2023]. Retrieved from https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/492-do_nakazu_02_23_profstandart_farmacevt.pdf [In Ukrainian].

6. Ministry of Health of Ukraine. (2023). Pro zatverdzhennia Perelikutsykliv spetsializatsii ta tematychnoho udoskonalennia za likarskymy ta farmatsevychnymy (provizorskymy) spetsialnostiamy: Nakaz MOZ Ukrainy vid 25.07.2023 № 1347 [On the approval of the list of specialization and thematic improvement cycles for medical and pharmaceutical (pharmacist) specialties: Order No. 1347]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1362-23#Text07> [In Ukrainian].

7. Kostiuina, Yu. O. (2023). Osoblyvosti upravlinnia osvitoiu v umovakh voiennoho stanu [Education management features under the martial law]. *Efficiency of Public Administration*, (74/75), 42–46. DOI: <https://doi.org/10.36930/507407> [In Ukrainian].

8. Prodan, V. (2023). Osvita v umovakh viiny ta nadzvychainykh sytuatsii : dosvid krain ta perspektyvy dlia Ukrainy [Education in conditions of war and emergency situations: Experience of countries and prospects for Ukraine]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 1(78), 126–132. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.20> [In Ukrainian].

9. Pohrebniak, V. P., Dashkovska, O. V., & Melnyk, O. M. (2024). Transformatsiia Systemy Vyshchoi Osvity Ukrainy v Umovakh Voiennoho Stanu. Teoriia i Metodyka Upravlinnia Osvitoiu [Transformation of the ukrainian system of higher education during martial law]. *Innovate Pedagogy*, 1(68), 223–228. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.44> [In Ukrainian].

10. Hromovyk, B. P., & Pankevych, O. B. (2024). Farmatsevychna osvita kriz pryzmu natsionalnoi bezpeky: Analitika v umovakh povnomasshtabnoi rosiiskoi ahresii [Pharmaceutical education through the prism of national security: analytics in the conditions of full-scale russian aggression]. *Pharmaceutical Review*, (1), 35–42. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2024.1.14517> [In Ukrainian].

11. Oliinyk P. V., Chukhray, I. L., & Oliinyk S. P. (2023). Farmatsevychne zabezpechennia naseleння v umovakh voiennoho stanu: analiz ta perspektyvy [Pharmaceutical provision of the population under martial law: analysis and prospects]. *Pharmaceutical Review*, (3), 41–47. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2022.3.13468> [In Ukrainian].

12. Belova T., Dunin M. Urakhuvannia znachushchosti marketynhovykh trendiv pid chas formuvannia stratehii pidpriemstva [Taking into account the importance of marketing trends when forming an enterprise strategy]. *Herald UNU. international economic relations and world economy*. 2021. No. 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-36-5> (date of access: 23.10.2024) [In Ukrainian].

13. Gron, O. V. (2015). Spozhyvchiy dosvid yak osnova loialnosti [Customer experience as loyalty base]. *Scientific Bulletin of KSU. Series “Economic Sciences”*, 11(2), 82–85. Retrieved from http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/63.pdf [In Ukrainian].

14. Kurbatska, L. M. (2021). Metodychni pidkhody do doslidzhennia spozhyvchoi povedinky [Methodological Approaches to the Study of Consumer Behavior]. *The VI International Science Conference “Actual tendencies of development science and practice”*. (s. 116–118). Retrieved from <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8739/1/15.pdf#page=117> [In Ukrainian].

15. Harkavets, S. O., & Volchenko, L. P. (2021). Spilkuvannia v pedahohichnomu protsesi [Communication in the Educational Process]. *TOV Vydavnychiy dim “Buk-Druk”*. Retrieved from <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2620/1/80643182.pdf> [In Ukrainian].